

Sygn. akt III USK 165/22

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania M. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gorzowie Wielkopolskim
z udziałem W. O., M. O., J. M., E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki
komandytowej w W.
o ustalenie podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 1
lutego 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Szczecinie
z dnia 2 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 307/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 720 zł (siedemset dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z 2 grudnia 2021 r., III AUa 307/21, oddalił apelacje wniesione przez M. P.
i E. Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Spółkę komandytową z siedzibą w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z 13 kwietnia 2021 r., VI
U 463/20, oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Oddziału w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 15 grudnia 2017 r., w których organ

rentowy stwierdził, że zainteresowani M. O., W. O. oraz J. M. nie podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach wskazanych w decyzjach z tytułu umowy zlecenia zawartej z P.H.U. G..

Odwołująca się M. P. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.) i art. 13 ust. 1 lit. b pkt II rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 353¹ k.c., art. 83 § 1 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 327¹ § 1 i § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ uchybienia, jakich dopuścił się sąd drugiej instancji, miały charakter kwalifikowany, a zaskarżony wyrok jest sprzeczny z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, a w szczególności z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć. W ocenie skarżącej Sąd drugiej instancji błędnie zakwalifikował sporne umowy jako nieważne na skutek wady określonej w przepisie art. 58 § 1 k.c. w sposób oczywiście sprzeczny z zakresem wskazanej normy, która przewiduje, że nieważne są czynności sprzeczne z ustawą albo mające na celu obejście ustawy. Sąd ten mylnie wyłożył normę prawną zawartą w art. 58 § 1 i § 2 k.c. uznając, że podleganie polskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego (czy też uzyskanie zaświadczenia A1) jest celem niezgodnym z prawem i mającym na celu obejście przepisów, podczas gdy przepisy prawa nie zabraniają osobom wykonującym pracę także w innym kraju członkowskim pozostać w polskim systemie zabezpieczenia społecznego, a zasada swobody umów pozwala stronom na swobodę kontraktową. Równocześnie skarżąca podniosła, że rozróżnienie wad czynności prawnych, o których mowa w art. 58 § 1 i art. 83 § 1 k.c. było przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego, a treść tych orzeczeń jednoznacznie wskazuje, że przepisy te stanowią odrębne, samodzielne i wykluczające się wzajemnie podstawy nieważności czynności prawnej. Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może być jednocześnie

czynnością pozorną z tego choćby względu, że pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, druga zaś jest jedynie symulowana. Niekiedy ważna może być w świetle art. 83 § 1 zdanie drugie k.c. czynność ukryta. Dopiero wówczas jest możliwe badanie jej treści i celu w świetle kryteriów wyrażonych w art. 58 k.c. Nie jest więc możliwe obejście prawa przez dokonanie czynności prawnej pozornej. Tymczasem uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji wskazuje, że Sąd ten dopuszcza występowanie jednocześnie wymienionych wyżej dwóch wad czynności prawnych, a jego rozważania na temat przyczyny oddalenia apelacji pełne są sprzecznych ze sobą rozważań na temat materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, wzajemnego mieszania przesłanek nieważności wynikającej z dwóch, rozłącznych przepisów.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy

jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Choć bowiem skarżąca słusznie wskazuje na istotną dystynkcję pomiędzy pozornością czynności prawnej w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. a obojętnością ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., to jej twierdzenia zmierzające do wykazania, że w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie określił, z którego rodzaju wadą czynności prawnej mamy do czynienia, są jednak w oczywisty sposób bezzasadne. Jak wynika bowiem jednoznacznie z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, Sąd drugiej instancji dokonał własnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, który uzupełnił o informację dotyczącą okresów, w których zainteresowani byli zatrudnieni w spółce E. na podstawie umowy zlecenia oraz okresów, w których wystawiono dla nich zaświadczenia A1 i na tej podstawie uznał, że poczynione przez Sąd Okręgowy

ustalenia faktyczne nie są wadliwe, wyjaśniając jednocześnie przyczyny nie podzielenia apelacyjnych zarzutów odnoszących się do tych ustaleń. W ramach rozważań dotyczących kwalifikacji umów cywilnoprawnych jako tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, Sąd Apelacyjny przedstawił zaś jedynie poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w jego dotychczasowym orzecznictwie odnoszące się zarówno do pozorności czynności prawnych, jak i czynności mających na celu obejście prawa oraz czynności sprzecznych z zasadami współżycia społecznego. Oceniając sporne w sprawie umowy zawarte przez zainteresowanych z P.H.U. G., Sąd drugiej instancji podkreślił jednak, uwzględniając w tym zakresie ustalony w sprawie stan faktyczny, że umowy stron faktycznie nie były wykonywane a charakter przedmiotu umów i charakter wykonywanych przez zainteresowanych czynności miał charakter pozorny. Spostrzeżeniom tym nie sprzeciwia się zaś w żadnym razie zdanie stwierdzające, że apelujący nie przedłożyli żadnych wiarygodnych dowodów, które pozwoliłyby na uznanie, że zawarte z zainteresowanymi umowy były wykonywane, a przede wszystkim, że ich celem nie było obejście przepisów prawa, które odnosi się wszak do opisanych wcześniej zasad rozkładu ciężaru dowodowego i aktywności stron postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zainicjowanych odwołaniami od decyzji organu rentowego. Nie oznacza natomiast, że Sąd Apelacyjny, jak sugeruje skarżąca, dopuszcza równoczesne występowanie wad czynności prawnej uregulowanych w art. 83 § 1 k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Końcowo Sąd Najwyższy podkreśla i to, że pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13,

LEX nr 1477453). Co już wcześniej zostało jednak podniesione, ustalenia Sądu drugiej instancji jednoznacznie wskazują, że sporne umowy zlecenia nie były realizowane, a zatem zawarcie ich było czynnością symulowaną, mającą wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że zamiarem stron tej czynności jest wywołanie skutków prawnych, objętych treścią ich oświadczeń woli, a co za tym idzie pozornością (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2013 r., II PK 299/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 100).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania orzekając w zgodzie z art. 98 k.p.c.